

LEVE JOOP MASSAKER

C.B. Vaandrager

Leve Joop Massaker

Lebowski Publishers, Amsterdam 2012

Top Notch, Baarn 2012

Voor deze herdruk is de door de auteur geheel herziene tekst uit 1963 gebruikt. Enkele zetfouten zijn gecorrigeerd, en hier en daar zijn in onbruik geraakte woorden geactualiseerd.

© C.B. Vaandrager, 1960/Isis Vaandrager, 2012

© Lebowski Publishers, Amsterdam 2012

© Top Notch, Baarn 2012

Omslagontwerp: 75B

Foto auteur: © Peter Martens / Nederlands Fotomuseum

Typografie: Perfect Service, Schoonhoven

ISBN 978 90 488 1583 8

NUR 301

www.gehavendestad.nl

www.lebowskipublishers.nl

www.top-notch.nl

I

Het regent, we brengen de middag met spelletjes in de eetzaal door. Sjoelbakken, tafeltennissen of rustiger: meccanodozen en legpuzzels. In de hoek aan de piano zit een leidster met een bruine manchester rok. Ik zit in mijn eentje aan de eettafel, steunend op mijn linkerelleboog; mijn linkerhand als een zonneklep voor de ogen.

Ik probeer wat te schetsen: de bijgebouwen en de keuken, die ik gedeeltelijk kan zien vanaf mijn plaats. Maar de regen ontnemt me het uitzicht. Bovendien breekt de punt van mijn potlood. Ik gooi het met geweld op tafel en schuif het schetsboek van me af. Ik breng ook mijn rechterelleboog op tafel en druk mijn voorhoofd in de muizen van mijn handen.

Ik heb kippenvel op mijn benen. Ik ril, maar kom er niet toe de knopen van mijn jasje dicht te doen. Ik druk mijn handen stijf tegen mijn ogen. Ik voel iets warmes en klams op mijn dijbeen. Voorzichtig mijn hoofd naar achteren: een hand.

‘Hier heb je een mes.’

Een bleek gezicht, sproeten, een touwachtige haarlok tot over de neus.

‘Wat moet je van me?’

‘Hier, een mes. Slijpen.’

‘Ik teken niet meer. Dat zie je toch!’

Waar bemoeit die vreemde knaap zich mee? Heeft hij in de gaten dat ik haast ging huilen? Hij blaast voortdurend (en tevergeefs) de lok uit zijn ogen. Zijn lippen trekken op een gekke manier scheef. Zijn hand ligt nog steeds op mijn been. Ik laat hem zijn gang gaan. Hij pakt het potlood van tafel, legt het in zijn kruis – en drukt zijn benen tegen elkaar. Met zijn duimnagel wrikt hij een zakmes open. Het grootste mesje.

‘Je mag hier geen mes hebben.’

Hij geeft geen antwoord en begint voorzichtig te slijpen. Ondertussen schuift hij steeds dichterbij me toe. Mijn linker- en rechterbeen raken elkaar.

‘Hoe heet je?’

Waarom zeg ik hem mijn naam zo grif? Wie zegt me dat hij te vertrouwen is? Misschien is hij alleen maar naast me komen zitten om te pesten.

‘En je woont in Rotterdam, hè?’

Een zegevierende uitdrukking in zijn kattenogen.

‘Kijk maar niet zo gek. Ik woon ook in Rotterdam. Ik heb je gewoon op het station gezien.’

Plotseling schiet zijn mes uit. Een bloedstraaltje kringelt over zijn dij. Geen ‘au!’ Alleen trekt hij zijn bovenlip op. Ik word er bang van. Alsof hij zijn lip pijn gedaan heeft in plaats van zijn been. En mij ondertussen strak aankijken.

‘Later word ik dokter.’

Hij is klaar met slijpen en legt het potlood voor me op tafel.

‘En jij?’

Ik haal mijn schouders op. Hij klappt het mes, knarrende zandkorrels, dicht.

‘Hoe heet jij eigenlijk?’

Een spottende glimlach.

‘Doodgewoon Joop. Net als mijn vader. Die heeft een heleboel boeken’ (hij spreidt zijn armen zo breed mogelijk). ‘Hebben jullie veel boeken thuis?’

Waarom zou ik er om liegen?

‘Nee, wel postzegels, en echte speren van indianen uit Suriname’ (dat is zo) ‘en ertsen en insignes en –’

Zal ik Frans noemen? En de boekwinkel? En de uitvindingen in de kelder bij hem thuis? Nee, maar niet doen. Hij is geloof ik niet erg onder de indruk.

‘Als we in Rotterdam terug zijn, dan zal ik vader vragen of je een keer bij ons op visite mag komen. Dat zal best. Dan zeg ik dat ik in de vakantiekolonie een vriend ontmoet heb, hoe heet je ook weer? Cornelis Bastiaan; en die zou graag onze boeken eens komen bekijken. Of wil je geen vriend van me zijn?’

Ik knik haastig. Er schiet een bliksemflits langs de ramen. De donderslag komt er snel achteraan. De meisjes en het grut gillen of beginnen te janken. In de sjoelbakken en op de tennistafels is het stil. Een kleine aap die maar niet tot bedaren kan komen, wordt hardhandig de gang opgeduwd. Iedereen kijkt hem na.

‘Doorgaan.’

Dat is zuster Worm. Ik had het de eerste dag al aan de stok met haar.

‘Niks aan de hand! Wie nou nog jankt, gaat zonder eten naar bed, begrepen?’

Joop kijkt me aan en knipoogt. Dit is de eerste keer dat ik niet bang ben bij een onweer. Ook Joop kijkt helemaal niet bang. Hij fluistert iets en trekt het schetsboek naar zich toe. Het is zo dik als een vinger. Gele, stevige vellen, bij elkaar gehouden door drie rode plastic ringen. Hij trekt er een vel uit en vouwt het dubbel. Hij maakt een paar zachte sissgeluiden en kijkt me aan.

‘Hoe heet je ook weer?’

Dat is de zoveelste keer. Vlug zet hij in blokletters de woorden SILENROC NAAITSAB op papier.

‘Snap je? Geheimschrift. We beginnen met alle woorden gewoon om te draaien. Zo schrijven we mekaar brieven. Als je merkt dat een ander ons geheimschrift doorheeft, dan veranderen we het. Ingewikkelder, de sleutel noemen ze dat.’

Hij wil ook mijn adres weten. Dan begint hij snel te schrijven. Ik probeer het gelijk te ontcijferen. Maar dat lukt niet. De lucht is een beetje opgeklaard. Alleen in de verte rommelt het nog.

Joop is klaar. Hij scheurt de twee helften van elkaar en vouwt ze op tot ze ongeveer zo groot zijn als een luciferdoosje.

‘Vanavond in bed lezen. En denk erom: niet verraden. Dat doen vrienden niet. En nou moet ik weg.’

Hij zet zich met zijn rechterhand af op mijn been.

Zijn hoofd stoot haast tegen het mijne. De lok kriebelt in mijn ogen. Hij stinkt uit zijn mond, een beetje.

Nog even duikt zijn hoofd op tussen een groepje bij de sjoelbak aan het raam. Ik probeer nog wat te tekenen. Het gaat niet meer. Tot de bel voor het avondeten blijf ik op tafel zitten staren. Ik durf het papier niet open te vouwen.

Het eten smaakt me niet. Waar zit Joop? Daar: twee tafels verder. Met zijn gezicht deze kant op. Maar niet één keer een blik van herkenning. Ik moet telkens naar de hoekige bult in mijn broekzak kijken. Het document, ik kan geen hap stampot door mijn keel krijgen.

(Ik heb de winkelruit van de schoenmaker naast ons kapotgegooid. Ik heb me uit de voeten weten te maken. Maar ik durf niet naar huis. Ik blijf langs de havens slenteren tot de lantaarns aangaan. Ik kan geen hap eten door mijn keel krijgen. Er wordt gebeld. Ze komen het te weten. Ik krijg op mijn donder.)

Uitkleden, wassen, bidden. Wat duurt het lang vanavond. Nog langer dan anders.

De dikke rector, paddenkop, doet zijn ronde. 'Stilte!'

Eindelijk kan ik het schetsblokvel openvouwen. Onder de dekens natuurlijk. Gelukkig staan de bedden met het hoofdeinde tegen het raam. Ook onder de dekens heb ik nog lang genoeg licht.

Pooj Rekassam. Zo, hij heet dus voluit Joop Massaker. Gekke naam, mooie naam, Joop Massaker. En wat staat er verder? O ja, mijn eigen naam. En dan? *Nebbeh pabcsdneirv netolseg.* Hebben... vriendschap... ges... loten.

PAHCS DNEIRV. Weer vriendschap. Met grote letters midden op de bladzijde. Dan een dubbele punt. En daaronder: Boeken lezen. Verzamelingen aanleggen. Alles vertellen wat je over meisjes weet.

Elkaar – dat begrijp ik niet goed – harden voor beproevingen.

Wacht even, aan de achterkant staat ook nog wat. VIJ-ANDEN. 1 tot en met 10: 1. de rector. 2: zuster Worm. Meer niet, dat vullen we natuurlijk later in, goed zo Joop.

(Ze heeft me vijf keer met de vlakke hand in het gezicht geslagen. Ik sribbelde tegen bij het wassen. Ze kneep me in mijn ballen. Ik gilde van de pijn. Tegen de anderen zei ze dat ik kleinzerig was. Ze begonnen me allemaal uit te lachen. En die andere keer dan: tijdens de mis op zondagmorgen. Ik werd misselijk van de wieroeklucht. Ik moest kotsen, ik kon het ook niet helpen. Heel de mis in de war. De anderen waren haast niet meer tot bedaren te brengen. Sindsdien heeft zuster Worm de pik op me.)

Wacht maar, we zullen je krijgen!

De nachtzuster komt uit haar uitkijkpost, net een mitrailleur's nest, achter in de slaapzaal. Ze loopt over de balustrade deze kant uit. Ik vouw het document op en stop het onder mijn pyjama op mijn blote buik. Ik val in een onrustige slaap. Telkens schiet ik wakker. De lichtbundels van de vuurtoren, je voelt ze in je gezicht.

Het is al twee dagen geleden dat ik Joop gezien heb. Ik zit in mijn duinpan. Ik begraaf een grote, zwarte mier

onder een straal zand. Hij weet zich telkens weer te bevrijden. Daar is zijn hoofd boven het helmgras. Hij heeft iemand bij zich.

‘Dit is Thea.’

Broer en zus? Ja, als je goed kijkt, zie je het aan de ogen. Ze heeft lelijk, donker haar, strak omlaag, bij de oren kaarsrecht afgeknipt. Op haar kruin hangt een vuile, rooie strik. Hazenlip, bruine, rotte tanden. Ze doet niks anders dan grijnzen.

‘Gelezen?’

Hij zit als een kleermaker voor me. Nee, als een indiaanopperhoofd. Ik kijk vragend naar zijn zus. Hij zwaait geruststellend met zijn hand.

Ik knik.

‘Zeg op dan!’

Thea zit maar te grijnzen. Ik bloos ervan. Ik stotter als ik de inhoud van het document opzeg.

‘Geef nou maar weer hier.’

Hij haalt een pakje kartonnen lucifers (als ze dat te weten komen; er zitten er nog maar een paar op) uit zijn kontzak en steekt het document in brand. Langzaam dooft hij de vlammen met dunne stralen zand. Thea gooit er gauw nog een toffeepapiertje bij. En een halfverteerd bootkaartje. En een grote bromvlieg die met één vleugel (heeft zij de andere uitgetrokken?) door het zand kroop.

Joop slaat een kruis. Net als de anderen in de eetzaal het doen. Hij buigt zijn hoofd en trekt een schijnheilig gezicht. Thea gilt van de lol en klapt in haar handen. Ze

veegt een sliert snot weg uit haar neus, dwars over haar wang.

‘Here, zegen deze spijsze.’ Hij wijst op Thea’s wang. Ze giert het uit. Ik zal maar meelachen. Stilte. Ik kijk naar Joop. Hij zit nog steeds met zijn hoofd gebogen. Ik kijk naar Thea. Ze heeft zich omgedraaid en trekt woest kringen in het zand. Het stuift op en raakt ons. Joop vloekt. Ze schuift snel een eind op zij. Even verdwijnt de grijns van haar gezicht.

‘Zuster Worm heeft de pik op me’ (ik moet toch wát zeggen).

‘Op ons soms niet? We krijgen ze wel, wacht maar. En de rector ook, die etter sla ik eerstdaags te pletter. Als een worm in stukken snijden zullen we ze, alle twee. Of een kale kop knippen en met groene verf insmeren. Net als bij de moffenhoeren!’

Thea is weer naar ons toe komen schuiven. Ze friemelt aan Joops kontzak. Hij slaat haar hand weg. Ze blijft aandringen. Hij geeft haar het mes. Ze gaat verderop zitten en klikt het mes open. Dat doet ze verrekt handig.

Joop: ‘Nou moet je opletten, Cornelis.’

Met de punt trekt ze langzaam witte lijnen op de rug van haar hand, haar arm en het vel van haar onderbenen. Dan zet ze het mes opeens loodrecht in de palm van haar hand en steekt door.

‘Geef nou maar weer terug. De voorstelling is afgelopen. Volgende keer beter. Met een naald in je knieën, je ellebogen en je hielen. Komt er nog wat van?’ Ze

geeft het mes terug. Ze zuigt even op haar hand. Geen druppeltje bloed. Joop knipoogt. Joop fluistert: 'Een keiharde. Maar 't houdt geen moer in. Gewoon een kwestie van oefening. Opstaan jongens, we gaan terug naar het strand.'

Het zand is op een paar plekken nat. Waar Thea gezeten heeft.

De duinpan is onze vaste vergaderplaats. Of we zwerven door de duinen. In ganzenmars, duin op, duin af. Joop voorop, Thea in het midden, ik als hekkensluiter.

Joop kiest altijd de moeilijkste weg. Met een tak slaat hij links en rechts om zich heen. Hij baant voor ons een pad door een oerwoud van scherp gras en stekelige struiken. De gids met het alziend oog: wijst ons op gevaren, beesten en vijanden (hinderlagen!). Konijnenholen worden dichtgegooid met stenen en zand. Vogels bekogeld, mierennesten uitgeroeid. Een even blootkomende wortel van een braamstruik: nee, een blaasroer, er kunnen vergiftigde pijlen uitkomen. Met een omsingelende beweging besluiten we de wortel. Joop bewerkt hem grondig met zijn zakmes. Een overvliegende meeuw, 'dekken!', en we vallen voorover in het zand, of waar we ons ook bevinden. Zo dicht mogelijk bij de grond blijven en naar een lager gelegen plek rollen.

Van onze eerste tochten kom ik met bebloede schenen terug. Mijn armen en benen zitten vol schrammen en wondjes. Maar het is (zon en zeelucht) zo beter. Elke dag kom ik meer te weten over planten en dieren. Frans

kan er niet aan tippen. En die weet er toch ook wel wat van. Joop, dat is nog 's een vriend!

Ik heb haast geen tijd meer om aan thuis te denken. Gauw een prentbriefkaart volgeschreven: dat ik het nu best naar mijn zin heb. Dat ik geniet van de vakantie. Dat ik een nieuwe vriend gevonden heb (ik noem zijn naam niet). Hem zie ik nooit schrijven, zelfs geen gewone prentbriefkaart. Frans ben ik helemáál vergeten. Als we een keer met de hele troep in het dorp zijn (het enige dorp van het hele eiland), krabbel ik vlug zijn naam en adres op een ansichtkaart, afzender Cor. Zonder dat Joop het ziet. Ik heb niet eens gekeken wat de kaart voorstelt. Een reddingsboot die op het strand getrokken wordt? Kan wel.

Ik zit voor lul te wachten in de duinpan. We zijn niet bij dezelfde groep ingedeeld. We eten niet aan dezelfde tafel, slapen niet op dezelfde zaal. Ze zijn natuurlijk naar het dorp. Of naar het bos. Noem je dat nog een bos, die paar bomen? Het duurt al meer dan een uur. Voor de middag zie ik ze niet meer. Ik graaf aan één stuk door in het zand. Water! Dat gebeurt niet dikwijls. Een hoofd boven het helmgras dat 'hé!' roept. Joop? Nee, een jongen die van de troep afgedwaald is. Ik doe net of ik niks hoor. De jongen druipt schouderophalend af. Hij begint van een afstand te gooien. Een kiezelsteen raakt mijn hoofd (mijn slaap). Ik blijf doodstil zitten: de jongen schrikt van zijn eigen worp. Hij rent weg, zonder nog één keer om te kijken.